8. NASTAVNA CJELINA
SLOBODA
Srednja škola

Javna rasprava
Zašto sloboda (govora) ne funkcionira bez strogih pravila?

8.1 Koji problemi nas zanimaju?

Učenici sudjeluju u planiranju rasprave

8.2 Pripremanje rasprave

Ključne izjave i strategije za raspravu

8.3 Raspravljamo – odlučujemo – izvještavamo

Javna rasprava i odlučivanje

8.4 Jedna rasprava - različite perspektive

Učenici se osvrću na raspravu

8. nastavna cjelina
Sloboda
Javna rasprava
Zašto sloboda (govora) ne funkcionira bez strogih pravila?

Uvod za nastavnike

Zašto sloboda (govora) ne funkcionira bez strogih pravila?

Nekim bi se čitateljima ovo pitanje moglo činiti čudnim. Na kraju krajeva, sloboda znači da možemo reći i činiti što želimo. Demokracija je sustav za otvorena, slobodna društva. Stroga pravila nas podsjećaju na nešto posve različito – na autoritarnu vladavinu, na primjer. Dakle, koja se poruka skriva iza tog pitanja? Ukratko, sloboda i jednakost su blizanci. Svi uživamo prava na slobodu, ali trebamo i jednaku šansu da ih ostvarimo – zbog toga su nam potrebna pravila. U ovoj jedinici, učenici će spoznati važnost tog načela sudjelovanja u demokraciji.

Zašto je u ovoj jedinici naglasak stavljen na raspravu

Građani koji sudjeluju u demokraciji sudjeluju u različitim raspravama, a čineći to, ostvaruju svoje ljudsko pravo na slobodu mišljenja i izražavanja. Javna rasprava je vještina koja se može naučiti, pa je stoga učenicima potrebno vježbanje u školi. Zbog toga učenici uče kako voditi raspravu, a ova nastavna cjelina obrađuje ključni pojam slobode. Sloboda govora i izražavanja je pritom posebno važna.

Što učenici rade na satu posvećenom raspravi?

U raspravi sudjeluje jedanaest učenika. Svaki debatni tim sastoji se od pet učenika i predsjedavajućeg. Ostali učenici prate raspravu, ali i aktivno sudjeluju. Tri tima učenika pišu izvješće o raspravi i u posljednjoj lekciji ove jedinice izvještavaju razred o raspravi. Ostali učenici su slušateljstvo, a njihova je uloga ocijeniti stajališta, odlučiti koja strana ih je na kraju uspjela uvjeriti te glasovati o tome koju stranu podržavaju. Kao i u politici, jedna strana dobiva većinu pristalica.

Što će učenici naučiti u ovoj jedinici?

Rasprava se odvija po strogim pravilima, da bi se osiguralo da svaki učenik dobije pravednu i jednaku priliku govoriti. Predsjedavajući prekida učenike koji govore dulje od predviđenog vremena. To pravilo je nužno jer štiti pravo svakog govornika na slobodno izražavanje u okviru propisanog vremena. Prema tome, sloboda ne funkcionira bez strogih pravila (vidi podnaslov ove jedinice). Bez tog načela, nijedan demokratski sustav ne bi funkcionirao, niti bi ljudska prava mnogo značila u životima ljudi.

Koji je zadatak nastavnika u ovoj jedinici?

U ovoj jedinici, mnogo vremena je ostavljeno učenicima za samostalni rad, kako bi uvježbavali svoju vještinu raspravljanja i zapažanja, ali i snosili odgovornost za ono što čine. Lekcije 2-4. počinju s inputom učenika. Kada učenici samostalno rade, nastavnikova uloga je uloga trenera: on promatra učenike da bi utvrdio što rade dobro te koje kompetencije eventualno zahtijevaju više pažnje i uvježbavanja. Nastavnik im pruža potporu ako je zatraže, no ne bi im smio nuditi rješenja zadataka.

Razvijanje kompetencije: povezanost s drugim nastavna cjelinama ovog priručnika
Što pokazuje ova tablica?

Naslov ovog priručnika, „Sudjelovanje u demokraciji“, stavlja naglasak na kompetencije aktivnog građanina u demokraciji. Tablica pokazuje potencijal za sinergijski učinak nastavna cjelina koji su sastavni dio ovog priručnika. Iz nje se vidi koje kompetencije se razvijaju u 8. jedinici (označeni redak tablice). Masno uokvireni stupac pokazuje kompetencije političkog odlučivanja i djelovanja – uokviren je zbog velike povezanosti sa sudjelovanjem u demokraciji. Retci ispod toga pokazuju povezanost s drugim nastavna cjelinama ovog priručnika: koje kompetencije se razvijaju u tim nastavna cjelinama, a predstavljaju potporu učenicima u 8. jedinici?

Kako možemo upotrijebiti ovu tablicu?

Nastavnici mogu upotrijebiti ovu tablicu kao alat za različito planiranje ODGLJP nastave.

- Tablica pomaže nastavnicima koji samo nekoliko lekcija posvećuju ODGLJP-u: nastavnik može izabrati samo ovu jedinicu, a izostaviti ostale, jer zna da neke ključne kompetencije, u izvjesnoj mjeri, razvija i ova nastavna cjelina – npr. analiza, refleksivna upotreba medija i odgovornost.
- Tablica pomaže nastavnicima iskoristiti sinergijske učinke koji učenicima pomažu trajno uvježbavati važne kompetencije, u različitim kontekstima koji su na različite načine povezani. U ovom slučaju nastavnik kombinira više nastavna cjelina.

Jedinice	**Dimenzije razvijanja kompetencija**			
	Politička analiza i prosudba	**Metode i vještine**	**Sudjelovanje u demokraciji. Političko odlučivanje i djelovanje**	**Stavovi i vrijednosti**
8.Sloboda	**Prepoznavanje ključnih izjava.** **Povezivanje i rangiranje argumenata; Odlučivanje o izboru.** **Analiziranje selektivne konstrukcije stvarnosti koju provode mediji.**	**Raspravljanje: kratke i jasne izjave.** **Igranje u timu.** **Pisanje obavijesti o novostima.**	**Odlučivanje većinom glasova.**	**Etika međusobnog Uvažavanja.**
2 Odgovornost			Odgovornost je čak važnija od pravila u svrhu funkcioniranja demokracije (jedinice 2. i 7.)	
7 Jednakost	Analiziranje i rješavanje većinskih/manjinskih problema			
5 Pravila i zakon			Neutraliziranje potencijalno trajnog sukoba nteresa utvrđivanjem sustava zakona i pravila.	

6 Vlast i politika	Proučavanje rasprave o utvrđivanju programa i političkom odlučivanju.		**Prepoznavanje gdje** **građani mogu intervenirati u političkim procesima odlučivanja.**	
9 Mediji	Analiziranje selektivne konstrukcije stvarnosti od strane medija.	Pisanje obavijesti o novostima.	**Refleksivna upotreba** **informacija koje prenose mediji.**	

8. NASTAVNA CJELINA: Sloboda – javna rasprava

Zašto sloboda (govora) ne funkcionira bez strogih pravila?

Tema lekcije	Razvijanje kompetencija /ciljevi učenja	Zadaci za učenike	Materijali i sredstva	Metoda
1. Lekcija Koji problemi nas zanimaju? *(3 tjedna unaprijed)*	Preuzimanje odgovornosti. Kriteriji za odabir pitanja za raspravu u razredu: politički značaj, interesi učenika, povezanost s učeničkim razumijevanjem i iskustvom.	Učenici nabacuju ideje (*brainstorming*) i prikupljaju informacije o pitanjima za raspravu.	Radni materijal za učenike 8.1. Informacije kroz medije. Bilješke o osobnom iskustvu i utvrđenjima. Preklopnik (*flipchart*).	Rad u parovima.
2. lekcija Priprema za raspravu.	Sudjelovanje: učenici odabiru glasovanjem. Metode i vještine: timski rad.	Učenici pripremaju svoje uloge za raspravu.	Radni materijali za učenike 8.2-8.5, 9.1. Medijske informacije. Tabloid, kvalitetna tiskovina, časopis za mlade.	Grupni rad, kooperativno učenje.
3. lekcija Raspravljamo – odlučujemo – izvještavamo	Slobodno govoriti; raspravljati sa suparnikom ; surađivati u timu. Pratiti i ocjenjivati razmjenu argumenata.	Učenici sudjeluju ili promatraju i slušaju raspravu. Zadaci u nastavku za grupe koje pripremaju lekciju refleksije.	Radni materijali za učenike 8.2-8.5, 9.1.	Rasprava. Grupni rad (glasovanje). Izvješćivanje.
4. lekcija Jedna rasprava – različite perspektive.	Analiziranje i ocjenjivanje zajedničkog iskustva. Mediji stvaraju našu percepciju stvarnosti. Pravila jamče jednake mogućnosti ostvarivanja prava na slobodu.	Učenici uspoređuju medijske novosti o aspravi. Učenici se osvrću na iskustvo raspravljanja.	Učenici pišu novosti. Nastavni materijali 9.1.	Izlaganja. Rasprava.

1. Lekcija
Koji problemi nas zanimaju?
Učenici sudjeluju u planiranju rasprave

Napomena: ova lekcija se obrađuje tri tjedna prije ostalih lekcija.

Ova tablica sažima informacije koje su nastavniku potrebne za planiranje i izvođenje lekcije. **Razvijanje kompetencije** izravno upućuje na ODGLJP. **Cilj učenja** pokazuje što učenici znaju i razumiju. **Zadatak (zadaci**) koji se daju učenicima, uz **metodu**, bitni su sastavni dijelovi procesa učenja. Kontrolni popis **materijala je** pomoć u pripremi nastavnog sata. **Raspored** nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.	
Razvijanje kompetencije	Preuzimanje odgovornosti, odabir predmeta i materijala primjenom određenih kriterija.
Cilj učenja	Kriteriji za odabir tema za raspravu u razredu: politička relevantnost, interesi učenika, povezanost s učeničkim razumijevanjem i iskustvom.
Zadaci za učenike	Učenici nabacuju ideje (*brainstorming*) i prikupljaju informacije o pitanjima za raspravu.
Materijali i sredstva	Informacije preko medija. Bilješke o osobnom iskustvu i stavovima. Papir s preklopnika (*flipcharta*) na zidu s učeničkim sugestijama i listićem za provjeru (imena učenika s kućicom za kvačicu). Radni materijal 8.1.
Metoda	Rad u parovima.
Raspored	Uključiti učenike u rad. 15 min.
	Uvod u zadatak 10 min.
	Rad u parovima. 15 min.
	Vremenski razmak između lekcija 1. i 2. 3 tjedna

Informacije za nastavnika: zašto se ova lekcija obrađuje tri tjedna unaprijed

Ova lekcija se obrađuje tri tjedna prije svih ostalih, a razlog tome je, omogućiti učenicima pripremanje ulaznih materijala za drugu lekciju i sudjelovanje u planiranju rasprave u okviru 3. lekcije. Dakle, ova lekcija služi za **prethodno organiziranje**: učenici unaprijed dobivaju informacije koje će im biti potrebne za određeni zadatak.

Sudjelovanje u planiranju lekcija odgovara sudjelovanju u zajednici. U svim situacijama aktivni građanin je informirani građanin. Iz te perspektive, prethodno organiziranje rada u ovoj jedinici pokazuje osnovno načelo sudjelovanja u demokraciji.

Lekcija – prethodno organiziranje traži vremensko razdoblje od oko tri tjedna između prve i ostalih lekcija (nastavnik stoga mora odlučiti kako obrađivati lekcije unutar tog razdoblja). To se razdoblje dijeli u dvije faze:

Faza 1. (dva tjedna): učenici rade u parovima. Na kraju 1. faze, svaki tim predlaže neku temu o kojoj će se raspravljati jer smatraju da je zanimljiva i prikladna. Trebaju osigurati informacije potrebne za rad u razredu (jedna stranica).

Utvrđuje se datum kada 1. faza završava, a 2. počinje.

Faza 2. (jedan tjedan): vrijeme za čitanje. Na kraju 2. faze svaki učenik zna sve predložene teme i pročitao je sve materijale. Svaki učenik je odabrao temu koja će biti predmet rasprave.

Raspored prethodnog organiziranja

<table>
<tr><td>Lekcije</td><td colspan="2">Lekcija 1</td><td></td><td>Lekcija 2</td></tr>
<tr><td>Učeničke aktivnosti</td><td colspan="2">Faza 1.
Učenici sastavljaju svoje prijedloge za temu rasprave.</td><td>Faza 2
Učenici čitaju prijedloge.</td><td>Razred glasovanjem bira problem</td></tr>
<tr><td>pored</td><td>1. tjedan
2. tjedan</td><td>3. tjedan</td><td>3. tjedan</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">Rok →</td><td></td><td></td></tr>
</table>

Opis lekcije

Priprema prije lekcije

Za 1. korak, raspravljanje: ako je potrebno, nastavnik će isprazniti učionicu radi vježbe raspravljanja.

Za korak 2.3, upute za zadatak: nastavnik stavlja dva papira s preklopnika (*flipcharta*) na zid učionice.

1. Uključivanje učenika

Priprema: nastavnik trakom dužine oko pet metara dijeli prostor na podu učionice. Učenicima je potrebno dovoljno prostora za stajanje s obje strane trake, okrenutih jedni prema drugima. Ako je učionica premala, ili prenatrpana, zadatak se može organizirati na hodniku.

Nastavnik traži od učenika da stanu u krug oko te linije. Zatim kaže sljedeće:

"Svako dijete bi u školi trebalo provesti dodatnu godinu dana."

Nastavnik poziva učenike da se premjeste na prostor s jedne strane trake – lijevo, ako podupiru izjavu, a desno, ako se ne slažu. Učenici nekoliko minuta razmjenjuju svoja stajališta i ideje.

Zatim nastavnik poziva učenike da razmijene svoja stajališta. Pritom treba voditi računa o nekoliko

pravila:

1. Dvije strane naizmjenično iznose svoje argumente.
2. Govornike se ne smije prekidati.
3. Govornici imaju na raspolaganju 30 sekundi za iznošenje svog mišljenja.

Učenici potom razmjenjuju argumente što djeluje kao rasprava. Nakon pet minuta, ili prije, ako jednoj strani ponestanu ideje, nastavnik zaustavlja raspravu i traži da se učenici vrate na svoja mjesta – stolice stoje u obliku četverokuta radi lakše komunikacije.

2. Uvod u zadatak

2.1 Zbog čega je vođenje rasprave važno za sudjelovanje u demokraciji?

Nastavnik podsjeća na prethodnu aktivnost – radilo se o raspravi. U vrlo kratko vrijeme učenici su razmijenili mnogo ideja i argumenata. Učenici sada mogu komentirati stečeno iskustvo.

Nastavnik objašnjava učenicima važnost razvijanja raspravnih vještina, budući da se mnoge rasprave u demokratskom okruženju odvijaju na taj način. Građani uživaju ljudska prava slobodnog mišljenja i izražavanja, no potrebne su im vještine vođenja rasprave da bi ih ostvarili.

Nastavnik provjerava da li učenici razumiju i prihvaćaju ovu definiciju zadatka za uvježbavanje.

2.2 Pojašnjenje: koja tema je prikladna za vođenje rasprave?

Nastavnik podsjeća na temu – učenici su pokazali da se radi o dobroj temi za raspravu. Što neku temu čini pogodnom za raspravu?

Nastavnik sluša ideje i sugestije učenika i ukratko ih zapisuje na ploču ili preklopnik (*flipchart*). Za očekivati je, da će se one uglavnom poklapati s pet kriterija (3a-3e) iz Radnog materijala za učenike 8.1.

Nastavnik objašnjava kako će sljedeća rasprava biti zanimljivija i učenici će biti uspješniji ako sami izaberu temu rasprave. Dakle, imaju mogućnost da za sljedeću lekciju, za tri tjedna, izaberu temu. Do tada bi trebali davati prijedloge. Učenici će na sljedećem satu izvršiti odabir.

Nastavnik dijeli Radni materijal za učenike 8.1 i skreće pozornost na kriterije koje su učenici predložili te traži da ih usporede s kriterijima pod 3a-3e na radnom materijalu. Ako se učenici i nastavnik slože da treba izmijeniti popis kriterija, to će i učiniti.

2.3 Upute: skupljanje ideja na preklopniku (*flipchartu)*

Nastavnik odlazi do papira s preklopnika (*flipcharta*) na zidu i traži da učenici pročitaju Radni materijal 8.1 dok on istovremeno crta sljedeću tablicu:

Koja je tema dobra za raspravu?			
Svakodnevni ili školski život	Društvena ili kulturna pitanja	Politička pitanja	Ostala pitanja

Nakon što učenici pročitaju radni materijal, nastavnik ih upućuje na preklopnik (*flipchart*). Tema o kojoj su učenici raspravljali na početku lekcije je političke naravi – kako bi obrazovanje u našoj zemlji trebalo biti organizirano? Ostale teme su također zanimljive:

- Političke teme;
- Društvene teme;
- Teme iz školskog i svakodnevnog života;
- Ostale teme – sve ostale ideje.

Učenici se mogu pozvati na osobno iskustvo, ili na ono što znaju iz trenutačnog političkog života, ili pak mogu potražiti druge informacije.

U tom bi trenutku učenici trebali raspolagati s nekim primjerima. Nastavnik ih ohrabruje da iznose svoje ideje. Ako se to pokaže preteškim, nastavnik može pomoći sljedećim primjerima:

- S*vakodnevni ili školski život*: „Automobili donose više štete nego koristi.“
- *Društvene ili kulturne teme:* “Televizija igra pozitivnu ulogu u društvu.“ (Ili: internet, mobilni telefoni, itd.)
- *Političke teme*: „Žene bi trebale uživati isti tretman kao muškarci.“

2.4 Upute: pridržavanje roka

Na kraju nastavnik objašnjava zašto postoji rok. Kako bi svi mogli pročitati materijale, zadan je rok – pet školskih dana prije početka prve lekcije. Učenici trebaju znati da će oni birati temu, ali da unaprijed trebaju pročitati materijale. U protivnom se ne može održati demokratsko glasovanje, a to mora biti organizirano učinkovito i u okviru raspoloživog vremena za lekciju. Tijekom obrade lekcije neće biti vremena za čitanje materijala.

Nastavnik daje učenicima upute o tome gdje spremiti bilješke i materijale.

Na kraju nastavnik naglašava da je važno da učenici odluče o kojoj će temi raspravljati.

3. Rad u parovima

Učenici formiraju parove i rade sami, sljedeći upute koje su dobili tijekom lekcije i s nastavnog materijala. Sami utvrđuju domaću zadaću.

2. Lekcija
Pripreme za raspravu
Ključne izjave i raspravne strategije

Ova tablica sažima informacije koje su nastavniku potrebne za planiranje i izvođenje lekcije. **Razvijanje kompetencije** izravno upućuje na ODGLJP/EDC/HRE. **Cilj učenja** pokazuje što učenici znaju i razumiju. **Zadatak (zadaci)** koji se daju učenicima, uz **metodu**, bitni su sastavni dijelovi procesa učenja. Kontrolni popis **materijala je** pomoć u pripremi nastavnog sata. **Raspored** nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.	
Razvijanje kompetencije	Sudjelovanje: učenici odlučuju glasovanjem. Metode i vještine: timski rad.
Cilj učenja	
Zadaci za učenike	Učenici pripremaju svoje uloge u raspravi.
Materijali i sredstva	Radni materijali za učenike 8.2-8.5, 9.1. Medijske informacije. Tabloid i kvalitetne tiskovine, časopis za mlade.
Metoda	Grupni rad, suradničko učenje.
Raspored	1. Učenici biraju temu. 10 min.
	2. Formiranje grupa za raspravu. 10 min.
	3. Grupni rad. 20 min.

Informacije

Nastavna cjelina se sastoji od dvije aktivnosti: 1. učenici biraju temu rasprave i 2. učenici formiraju grupe i pripremaju se za svoje uloge u raspravi: dva tima u raspravi ("afirmativan", ili *pro* strana, i "negativan", ili *con* strana).

Glavni dio lekcije odnosi se na pripremanje rasprave. Zbog toga je važno da se glasovanje obavi glatko i učinkovito.

Vrlo uzbudljivo iskustvo grupa zaduženih za izvješćivanje bit će objavljivanje njihove priče u stvarnim tiskovinama. Nastavnik to može predložiti timovima za izvješćivanje. Ako se učenici slože, nastavnik s njima dogovara strategiju obraćanja nekoj od tiskovina.

1. Učenici biraju temu

Nastavnik funkcionira kao predsjedavajući tijekom prve lekcije. Najprije zahvaljuje učenicima što su ponudili toliko zanimljivih ideja.

Od učenika se očekuje da su pročitali ideje i materijale koje su pripremili njihovi suučenici i da su odlučili o kojim temama bi htjeli raspravljati. Dva učenika mogu voditi postupak glasovanja. Jedan od njih pita svakog učenika koji je njegov izbor. Drugi učenik na ploči sastavlja popis tema, stavljajući znak uz one koje se javljaju više puta. Potom se teme rangiraju, a razred glasovanjem odlučuje između prve tri s popisa. Tako izabrana tema bit će tema rasprave.

2. Formiranje grupa za raspravu

Nastavnik najavljuje pripreme za raspravu. Rasprava se odvija po određenim pravilima, a učenici formiraju grupe i timove koji preuzimaju različite uloge.

Učenici dobivaju radni materijal za učenike 8.2 i čitaju ga u tišini. Postavljaju pitanja da bi dobili pojašnjenje za sve što je potrebno dodatno objasniti, a (poželjno je) da drugi učenici ili nastavnik odgovore na ta pitanja. Učenici bi trebali razumjeti uloge koje preuzimaju različiti timovi.

Učenici se pridružuju jednom od sljedećih timova. Tablica koja slijedi pokazuje koje grupe sudjeluju u raspravi i koje radne materijale trebaju. Timovi koji sudjeluju u raspravi trebaju imati jednog dodatnog člana u slučaju da se neki član tima razboli na dan održavanja rasprave.

Dva predsjedavajuća međusobno podijele zadatak vođenja rasprave i glasovanja. Ako je jedan od njih odsutan zbog bolesti, drugi preuzima oba zadatka.

Grupa	**Broj članova (+dodatni članovi)**	**Radni materijal br.**
Raspravni tim br. 1 (“afirmativan”)	5 (+1)	8.3
Raspravni tim br. 2 (“negativan”)	5 (+1)	8.3
Prvi i drugi predsjedavajući	2	8.2, 8.4, 8.5
Timovi za izvješćivanje (kvalitetna tiskovina, tabloid, časopis za mlade)	3 x 2	8.6, 9.1
Čitateljstvo	Ostali učenici	8.5

Ovo se može spretno izvesti crtanjem dvaju stupaca na ploči ili na dva papira s preklopnika (*flipcharta*). Učenici upisuju svoje ime u grupu po svom izboru. Ako je neka grupa popunjena, nastavnik i učenici zajedno odlučuju kako riješiti njihov problem. To je *njihov* problem, a ne nastavnikov. Iskustvo je pokazalo da su učenici spremni surađivati i grupe se formiraju brzo i sa zadovoljavajućim rezultatom za učenike.

3. Pripreme za raspravu

Grupe dobivaju primjerak radnog materijala 8.3 (raspravni timovi), 8.4 (čitateljstvo) ili 8.5 (izvjestitelji). Drugu polovicu nastavnog sata grupe provode planirajući svoju aktivnost i, ako je potrebno, domaću zadaću. Nastavnik ima ulogu promatrača i trenera. Kao trener, nastavnik ne prilazi grupama, ne čita njihove radove i ne sudjeluje u kreiranju rezultata. Ako je grupama potrebna pomoć, one prilaze nastavniku. Ako to nije slučaj, imaju slobodu i odgovornost raditi kako misle da je najbolje. Iskustvo je pokazalo da učenici cijene povjerenje koje im je dano i ono je snažan poticaj i ohrabrenje.

Nastavnik izvjestiteljima daje primjerak njihove vrste tiskovine – tabloid, kvalitetnu tiskovinu ili časopis za mlade. To će im pomoći da pokušaju zamisliti kakav profil čitatelja ima njihova tiskovina te kako bi trebala izgledati njihova novinarska priča.

Ako je to moguće, nastavnik može zamoliti učenike da školske klupe i stolice slože kao što je prikazano na radnom materijalu 8.2 prije početka sljedećeg nastavnog sata.

3. Lekcija
Raspravljamo – odlučujemo – izvještavamo
Javno raspravljanje i odlučivanje

Ova tablica sažima informacije koje su nastavniku potrebne za planiranje i izvođenje lekcije. **Razvijanje kompetencije** izravno upućuje na ODGLJP. **Cilj učenja** pokazuje što učenici znaju i razumiju. **Zadatak (zadaci)** koji se daju učenicima, uz **metodu**, bitni su sastavni dijelovi procesa učenja. Kontrolni popis **materijala je** pomoć u pripremi nastavnog sata. **Raspored** nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.	
Razvijanje kompetencije	Slobodno govoriti; raspravljati s protivnikom; surađivati u timu. Pratiti i ocjenjivati razmjenu argumenata.
Cilj učenja	Povezan s temom o kojoj se raspravlja.
Zadaci za učenike	Učenici sudjeluju, promatraju i slušaju raspravu. Naknadni zadaci za grupe radi pripreme osvrta.
Materijali i sredstva	Radni materijali za učenike 8.2-8.5, 9.1.
Metoda	Rasprava, grupni rad (glasovanje), izvještavanje.
Raspored	1. Rasprava. 25 min.
	2. Glasovanje slušateljstva. 10 min.
	3. Zadaća: *input* za osvrt na učinjeno. 5 min.

Informacije

Ova lekcija uključuje osnovni zadatak cijele jedinice, raspravu. Opširne pripreme u prethodnoj lekciji imale su za cilj učenicima uliti povjerenje kako bi mogli odigrati svoje uloge.

Predsjedavajući su odgovorni za vođenje rasprave i glasovanje slušateljstva.

Nastavnik počinje i zaključuje lekciju i prvenstveno je promatrač.

Podijeljeni radni materijali sadrže pravila i upute o tome kako grupe trebaju odigrati svoje uloge. Ovakav scenarij je tipičan za učenje koje se temelji na zadacima: lekcija je vrlo strukturirana zahvaljujući različitim zadacima i strogo je određena pravilima i rasporedom, a nastavnik gotovo uopće ne govori. Ipak, ciljevi učenja koje nastavnik ima na umu očiti su tijekom cijele lekcije – čak mnogo izraženije nego kod frontalne nastave, budući da su sada učenici preuzeli odgovornost za učenje.

Opis lekcije

Radni materijal za učenike 8.4 (Uloga predsjedavajućih) sadrži detaljan opis o tome kako se odvija rasprava i glasovanje slušateljstva. Stoga opis ovih faza može biti jako kratak.

1. Rasprava

Nastavnik najavljuje program lekcije: rasprava, nakon koje slijedi glasovanje slušateljstva i izvješćivanje. Ako je potrebno, nastavnik moli učenike da školske klupe i stolice slože na način prikazan u radnom materijalu 8.2.

Nakon toga nastupa prvi predsjedavajući. Učenici zauzimaju svoja mjesta kao timovi koji sudjeluju u raspravi, predsjedavajući, slušateljstvo i izvjestitelji. Nastavnik sjedi u slušateljstvu, po mogućnosti u stražnjem redu. Učenici ne bi trebali gledati nastavnika, već jedan drugog. Oni igraju svoje uloge, a nastavnik sluša.

2. Glasovanje javnosti

Drugi predsjedavajući vodi raspravu slušateljstva i glasovanje. U tom trenutku nastavnik napušta mjesto slušatelja i s određene udaljenosti prati rad učenika. Dok učenici, koji su dio slušateljstva, raspravljaju o glasovanju, timovi koji sudjeluju u raspravi i izvjestitelji slušaju.

Nakon pet minuta predsjedavajući zaustavlja raspravu i vodi postupak glasovanja. Kad je predsjedavajući završio s glasovanjem, nastavnik preuzima svoju ulogu.

3. Domaća zadaća: inputi učenika za lekciju koja slijedi (4. lekcija)

Nastavnik zahvaljuje predsjedavajućima što su obavili lavovski dio posla. Nakon toga zahvaljuje učenicima i slušateljstvu i izriče pohvale kako već smatra primjerenim. U ovom trenutku ne bi se trebali iznositi nikakvi kritički komentari. Četvrta lekcija pruža mogućnost za povratne informacije i osvrt na raspravu i glasovanje i to je ono što nastavnik treba reći učenicima.

Nastavnik traži da svi učenici, osim izvjestitelja, razmisle o svojim osjećajima, utiscima i stavovima koji se odnose na raspravu, naknadni razgovor i glasovanje te da pripreme kratku izjavu kao *input* za sljedeću lekciju, s naglaskom na sljedećim pitanjima:

1.Kažite svoje mišljenje o problemu o kojem se raspravljalo. Objasnite koji je argument najviše utjecao na formiranje vašeg mišljenja.

2.Sa svog stajališta opišite kakav su učinak pravila, a posebice ograničenje od jedne minute, imali na raspravu.

Timovi izvjestitelja ne bi smjeli dobiti taj zadatak, uz to što će trebati napisati svoju novinarsku priču. Nastavnik poziva šest učenika koji trebaju odlučiti kako će objelodaniti priču – tako što će dva ili tri primjerka priče pričvrstiti na zid, ili svakom učeniku dati po jedan primjerak.

4. lekcija
Jedna rasprava – različite perspektive
Učenici se osvrću na tijek rasprave

Ova tablica sažima informacije koje su nastavniku potrebne za planiranje i izvođenje lekcije. **Razvijanje kompetencije** izravno upućuje na ODGLJP/EDC/HRE. **Cilj učenja** pokazuje što učenici znaju i razumiju. **Zadatak (zadaci)** koji se daju učenicima, uz **metodu**, bitni su sastavni dijelovi procesa učenja. Kontrolni popis **materijala je** pomoć u pripremi nastavnog sata. **Raspored** nastavniku omogućuje okvirno planiranje vremena.	
Razvijanje kompetencije	Analiziranje i ocjenjivanje zajedničkog iskustva.
Ciljevi učenja	Mediji stvaraju našu percepciju stvarnosti. Pravila jamče jednake mogućnosti ostvarivanja prava na slobodu.
Zadaci za učenike	Učenici uspoređuju novinarske priče o raspravi. Učenici se osvrću na svoje iskustvo vođenja
Materijali i sredstva	Novinarske priče koje su sastavili učenici. nastavni materijali 9.1.
Metoda	Izlaganja. Razgovor.
Raspored	1. Tri novinarska izvješća i razgovor. 15 min.
	2. Osvrt: kako su pravila utjecala na raspravu? 15 min.
	3. Izvješćivanje. 10 min.

Informacije

Učenici se osvrću na lekciju iz dvije perspektive, one koja se odnosi na sadržaj i one koja se tiče sustava pravila. Učenike će možda zanimati jedna perspektiva više nego druga, pa se u skladu s tim može prebacivati i naglasak, kako bi se jednoj temi posvetilo više vremena.

Izvješćivanje pruža učenicima mogućnost općeg osvrta na jedinicu.

Učenici su pripremili *inpute* koji svakom učeniku daju mogućnost doprinosa tijekom lekcije. Stoga nastavnik može i mora učenicima osigurati mnogo vremena za govorenje. Njihov doprinos može se događati tijekom cijele lekcije (vidi osnovna pitanja za *inpute* učenika). Nastavnik vodi lekciju i daje samo svoje kratke inpute u svrhu sažimanja i strukturiranja rasprave.

Opis lekcije

Objašnjavanje plana lekcije

Nastavnik predstavlja plan lekcije i naglašava njegovu podudarnost s osnovnim pitanjima iz učeničkih zadaća. Ako se učenici slažu i nemaju prijedlog u smislu stavljanja naglaska na samo jednu konkretnu temu, nastavnik uvodi prvu fazu lekcije.

1. Tri novinarska izvješća s raspravom

Nastavnik najavljuje da će tri tima izvjestitelja iznijeti svoje novinarske priče. Učenici imaju zadatak slušati i usporediti, budući da novinari rade za različite vrste tiskovina. Da bi mogli usporediti novinarske priče, učenici trebaju biti spremni praviti bilješke. Nastavnik pojašnjava zadatak crtanjem jednostavne tablice na ploču ili preklopnik (*flipchart*):

Novinarska priča	Br. 1	Br. 2	Br. 3
Jezik			
…			
…			
…			
Ocjena			

Nastavnik se poziva na priču navodeći samo broj, a učenicima ostavlja da je predstave. Jezik je jedna od karakteristika na osnovu koje se priče uspoređuju, a učenici mogu slobodno praviti bilješke o onom što su primijetili. Ako im se više sviđa jedna vrsta izvješća i novinarske priče, trebaju navesti razloge zbog kojih je to tako.

Nastavnik treba utvrditi da li učenici imaju još pitanja o svom zadatku, te potom daje riječ trima timovima izvjestitelja. Oni naizmjenično čitaju svoje navinarske priče, bez razgovora ili komentara između pojedinih priča.

Zatim učenici daju povratne informacije. Nastavnik sluša i potiče učenike da objasne kriterije kojima su se služili u svrhu uspoređivanja i ocjenjivanja novinarskih priča.

Nastavnik sažima raspravu naglašavajući njen ključni vid: tri tima medijskih izvjestitelja bila su na istoj raspravi, no slika koju su stvorili svojim čitateljima se znatno razlikuje. To pokazuje da mediji prenose stvarnost svima onima koji nisu bili nazočni na nekom događaju. Prenoseći stvarnost, oni je konstruiraju – odabirući i naglašavajući neke elemente, a izbacujući ili posvećujući manje pažnje drugima. Nastavnik se može osvrnuti na odabrane pojedinosti iz novinarskih priča, ili na doprinose učenika u prilog nekoj tvrdnji (vidi nastavni materijal 9.1).

2. Osvrt: kako su pravila utjecala na raspravu?

Nastavnik ponovo traži *input* učenika. Slušaju i učenici i nastavnik. Neki komentari mogu biti prilično kritički (vremensko ograničenje je „nedemokratsko“, ne dopušta slobodno izražavanje), a neki učenici mogu podržati pravila.

Tijekom rasprave, nastavnik može zamoliti kritičare da razmisle o tome što bi se dogodilo da je vremensko ograničenje bilo ukinuto. Jasno im je da bi rasprava trajala duže, a budući da raspored vremena za ovu lekciju postavlja apsolutno ograničenje, u pravilima je uzeta u obzir stvarnost i pravedno se raspodijelilo raspoloživo vrijeme, u sasvim male djelove. Govornici trebaju komentirati kako su se nosili s vremenskim ograničenjem: jesu li se uspjeli usredotočiti na bitne stvari?

3. Izvješćivanje

Ovdje učenici iznose neke općenite povratne informacije.

Nastavnik, suočen s kritikama, ne bi trebao opravdavati svoj rad, niti odbacivati kritičke primjedbe. Budući da su učenici imali velik udio u aktivnostima i odgovornosti, uspjesi i neuspjesi su njihovi, jednako kao i nastavnikovi. Ako učenici nisu toga svjesni, nastavnik to treba naglasiti.

Ako su učenici uživali u raspravi, nastavnik može predložiti proširivanje u obliku debatnog kluba. Tu bi se mogla raspraviti neka pitanja koja su učenici predložili. Debatni klubovi su jako uobičajeni u zemljama engleskog govornog područja širom svijeta, kao i među nastavnicima engleskoga kao stranog jezika. Internet nudi bogatstvo odličnih materijala za nastavnike i učenike koje zanima vođenje debate.

Nastavni materijal 8.1
Zašto sloboda ovisi o uspostavi pravila i zakona?

Mogućnosti učenja koje se nude u ovoj jedinici

Međuovisnost u nedostatku vremena

Najdragocjenije sredstvo poučavanja i učenja, kao uostalom i općenito u životu, je vrijeme. Kao stručnjaci, nastavnici trebaju neprestano odgovarati na pitanje kako u razredu najbolje iskoristiti raspoloživo vrijeme, dok kod interaktivnog učenja, odgovornost za to preuzimaju učenici. Uspješna organizacija u ovoj jedinici funkcionirat će samo ako učenici prihvate odgovornost da odvoje vrijeme za međusobno čitanje materijala – prije prve lekcije. U prvoj lekciji samo 10 minuta se može dodijeliti četirima grupama da izaberu temu za javnu raspravu. Ako su propustili unaprijed pročitati materijale, razred će imati jednu ideju manje za odabir – ovo je primjer u kojoj mjeri ovisimo jedni o drugima (međuovisnost).

Stroga pravila zaštite slobode govora

Javna rasprava se mora dogoditi u okviru zadanog vremena. Svi govornici uživaju ista prava na slobodu mišljenja i izražavanja. Raspoloživo vrijeme za govorenje se stoga mora pravedno raspodijeliti, što znači jednako, minutu po izjavi. Čini se paradoksalnim, da su neophodna i korisna stroga pravila koja štite našu slobodu. Vremensko ograničenje ima dvojaku funkciju: zajamčeno nam je vrijeme za govorenje i to je pravedno. S druge strane, to svakog govornika ograničava na vrlo kratko vrijeme koje ima na raspolaganju pa stoga učenici trebaju pažljivo razmišljati što žele reći. Trebaju se usredotočiti na osnovne argumente, izostaviti sve što je manje važno, a svoje stajalište iznijeti jasno i sažeto.

Sloboda i ograničenje

Sloboda djelovanja i govorenja koja učenicima stoji na raspolaganju zadana je, ili ograničena i definirana, i to na dva načina. Prvo, raspoloživim vremenom za učenje – nastavni sati su gotovi za otprilike 40 minuta, pa se rasprava mora održati u okviru jednog nastavnog sata i trajati najviše 20 minuta, budući da tijekom tog nastavnog sata treba odraditi i druge stvari. Drugo, pravila o održavanju rasprave svakom govorniku daju pravedan, ali strogo ograničeni udio u vremenu u trajanju od jedne minute po izjavi. Ograničenje ima strukturalnu dimenziju – tijekom cijelog života nam nedostaje vremena – ali i političku, umjetnu dimenziju: pravila postavljaju ograničenja bez kojih ne bismo mogli uživati u svojim slobodama, ne kršeći pritom prava drugih. Nestašica vremena nije nešto o čemu možemo pregovarati, ali pravila jesu.

Škola je život

Dijalektika slobode i ograničenja, ukorijenjena u opću nestašicu vremena, događa se u školi, kao i u javnom životu. U tom smislu, zaista doslovnom, škola *jest* život.